

TÜRKİYE’DE FINDIK SEKTÖRÜNDE ÜRETİCİLERİN SORUNLARI : SAMSUN İLİNDE BİR UYGULAMA

Alaattin KIZILTAN^(*)
Hanife YALÇIN^(**)

Özet: Bu çalışmada dünyada en önemli üretici konumundaki Türkiye’de , Samsun ilinde uygulanan 320 anketle üreticilerin muhtelif sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sorunların çözümünde, dünya koşullarından kaynaklanan nedenler uygulanacak politikaları sınırlasa da, arz cephesinden kaynaklanan sorunların çözümü için verimliliği ve katma değeri artırıcı politikaların geliştirilmesi mümkündür. Böylece tekelci konumda olduğumuz bu sektörün hem bölge hem de ülke ekonomisine sağlayacağı ekonomik katkılar artırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de Fındık, Üretici Sorunları

Abstract: In this study, our purpose is to determine the various issues of nut producers in Samsun; this city is the one of the most important city of the haselnut produce on the world. It has been applied 320 surveys to these farmers. In the solution of these problems, even the causes arising from the world conditions are restrict the policies; it is possible to increase the productivity and added value of the haselnut producers. So, it may increase the economic utility of this sector to the region and the county that Turkey is the monopolistic position in this sector.

Key Words: Haselnut Production, Problems of the haselnut producers

I.Giriş

Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan ve Türkiye’de 400.000 fındık işletmesinin geçim kaynağı olan fındık, aynı zamanda Türkiye ihracatında da önemli bir yere sahiptir. Türkiye’nin toplam ihracatının %2’sini, tarım sektörü ihracatının % 18’ini fındık ihracatı oluşturmaktadır. Türkiye dünya fındık üretiminde ve ihracatında ilk sıradadır. Dünya’daki fındık ihracatının % 65’ini Türkiye gerçekleştirmektedir.

Türkiye dünyada en fazla fındık üretimini gerçekleştiren ülke olmasına rağmen verimlilikte ancak 3.sıradadır. Dünyada fındık üretiminde dekara verimlilikte ilk sırada ABD gelmekte, onu ikinci sırada İtalya izlemektedir. Türkiye’de fındık tüketim değerlerine bakıldığında, bu değerlerin de çok düşük olduğu görülür. Ülkemizde kişi başına fındık tüketimi 1 kg’ın altındadır. Ülkemizde fındığın tüketimini artırmak için Fındık Tanıtım Grubunu(FTG) görevlendirilmiştir. FTG, hazırladığı reklamlarla fındık tüketimini özendirmeye çalışmaktadır.

Fındık yıllarca devlet tarafından desteklenip Karadeniz halkının geçim kaynağı olurken günümüzde artık yan gelir kaynağı haline gelmiştir. Türkiye’de

---

^(*)Doç. Dr.Atatürk Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

^(**) Uzm. İktisat Bilim Dalı

findık destekleme fiyatı yıllarca taban fiyat gibi işlev görmüş, fakat ödemeler zamanında yapılamadığı için çiftçi taban fiyatının altında findığını tüccara satmak zorunda kalmış, piyasa fiyatı taban fiyatının altına düşmüştür. Devlet adına alımları yıllarca Fiskobirlik(FKB) yapmıştır. FKB'nin piyasaya doğrudan müdahalesi, destekleme fiyatı açıklamanın yanında, arz fazlası üretimi alım yoluyla piyasadan çekmek şeklinde olmuştur. Bu alımlar, arz talep dengesizliği nedeniyle önemli bir stok yükünü de beraberinde getirmiştir. Arz fazlası findıklar ise, yağlık olarak değerlendirilmek üzere kırılmış ve yağlığa ayırma işlemi sonucunda oluşan zarar devlet tarafından üstlenilmiştir. Günümüzde Fiskobirlik'in üreticiye olan borçları nedeniyle findık alımı gerçekleştirilememesinden dolayı findık alımlarını Toprak Mahsülleri Ofisi üstlenmiştir.

Bu çalışmada findık sektörünün Türkiye ekonomisindeki yeri ve öneminin yanı sıra sektördeki mevcut findık üreticilerinin sorunları ile beklentileri belirlenmeye ve bu sorunlara çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılacaktır.

II. Türkiye'de ve Dünyada Findık Üretimi

Dünya'da findık üretiminin % 80'lik bir bölümü Türkiye'de gerçekleşmektedir.2007 yılı verilerine bakıldığında 808.910 (Ha)'lık üretimin 632.000 (Ha)'lık bölümü Türkiye'de gerçekleşmiştir. Türkiye dışında findık yetiştiren başlıca ülkeler; İtalya, İspanya ve ABD'dir. Bunun dışında İran, Çin, Fransa ve Azerbaycan, Yunanistan, Kırgızistan, Gürcistan, Rusya Federasyonu, Portekiz, Belarus Cumhuriyeti, Moldova, Tacikistan, Ukrayna, Macaristan ve Kıbrıs'ta da findık yetiştirilmektedir.

Tablo 1: Dünya Findık Üretim Alanları (Ha)

Yıllar	Türkiye	İtalya	İspanya	ABD	İran	Çin	Azerbaycan	*Diğerleri	Toplam
1992	450.000	66.651	28.884	10.940	3.958	7.000	1.000	13.440	583.873
1997	525.000	69.669	22.000	11.740	9.660	8.000	2.000	28.857	676.926
2004	572.000	67.500	20.600	11.500	9.000	8.500	17.970	40.030	719.000
2007	632.000	68.500	20.000	11.460	9.000	8.600	17.500	41.850	808.910

* Fransa, Yunanistan, Gürcistan, Rusya, Belarus , Kırgızistan, Tacikistan, Moldova, Portekiz, Ukrayna, Macaristan, Kamerun, Kıbrıs ve Tunus'un toplamıdır.

Kaynak: <http://www.fiskobirlik.com.tr/default2.asp?lang=tr&id=151> ; Erişim Tarihi: 02 Ocak 2009

Özellikle Azerbaycan son yıllarda üretimini en fazla artırmış olan ülkedir.1992 yılında 1.000 (Ha) olan üretim alanını 2003 yılında 17.250' ye çıkararak % 1625 gibi çok yüksek bir oranda artış kaydetmiştir (İncekara ve diğ.,2004:352)

ABD'nin fındık üretiminde yıllara bağlı olarak artış ve azalışlar bulunmaktadır. Bunun en büyük nedeni ABD'nin fındığın en önemli ikamesi olan badem üretiminde en önemli ülke olmasıdır. ABD fındık üretiminde verimsiz olan topraklarında badem yetiştirmektedir(Sezgin,1991:26). Fakat ABD'de fındık üretimi 1997 yılından 2001 yılına gelene kadar fındık yanıklığı hastalığı nedeniyle azalma göstermiştir. Daha sonra sökülen bahçelerin sık dikim yapılarak yenilenmesi sonucu tekrar artış meydana gelmiştir(Erdoğan,2004:387). Fakat ABD'de fındık üretimi 1997 yılından 2001 yılına gelene kadar fındık yanıklığı hastalığı nedeniyle alanlar azalma göstermiştir. Daha sonra sökülen bahçelerin sık dikim yapılarak yenilenmesi sonucu tekrar artış gerçekleştirilmiştir(Erdoğan,2004:387).

Tablo 2: Fındık Üretimi Yapan Ülkelerin Fındık Dikim Alanları (Ha) Ortalaması (1992–2007)

Ülkeler	Alan (Ha)	Yüzde (%)
Türkiye	541.437	84
İtalya	68.201	10,6
İspanya	23.590	3,7
ABD	11.415	1,7
Toplam	644.643	100.00

Kaynak: <http://www.fiskobirlik.com.tr/default2.asp?lang=tr&id=151> ; Erişim Tarihi: 02 Ocak 2009 verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır

Fındık üretimi yapan ülkelerin fındık dikim alanlarını karşılaştırdığımızda, Türkiye Dünya fındık üretim alanının % 84'üne sahiptir. Türkiye'den sonra ikinci fındık üreticisi olan İtalya üretim alanının sadece % 10,6'sına sahiptir. Onu 3,7 (Ha) ile İspanya ve 1,7 (Ha) ile ABD takip etmektedir.(Bkz.Tablo 2)

Türkiye'de toplam 33 ilde fındık üretimi yapılmaktadır. Fakat ekonomik anlamda üretim I. Standart Bölge ve II. Standart Bölgede gerçekleştirilmektedir. I. Standart Bölge Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerini kapsayan ve Eski Üretim Bölgesi olarak nitelendirilen Çarşamba'nın doğusundan Hopa'ya kadar uzanan Doğu Karadeniz Bölgesidir. II. Standart Bölge; Çarşamba'dan Şile'ye kadar uzanan, Orta ve Batı Karadeniz Bölgesinde; Samsun, Sinop, Kastamonu, Düzce, Sakarya, Bartın, Zonguldak ve Kocaeli olmak üzere 2844 sayılı Fındık Üretim Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkındaki Kanun ile üretimine izin verilen 13 ilde yapılmaktadır (Ünal,2001:5). Bunun dışında III. Standart Bölgede çerezlik üretim yapılmaktadır. III. Standart Bölge; Bursa, İstanbul, Kütahya, Denizli, Isparta, Konya, Diyarbakır, Bilecik, Elazığ, Çanakkale, İçel, Kayseri, Kahramanmaraş ve Tokat illerini kapsamaktadır (Karakuş,2006:23). Bu illerimizde yetiştirilen fındıkların dış ticaret yönünden fazla değeri yoktur.

Türkiye’de üretimine önce Giresun Bölgesinde başlayan fındık yetiştiriciliği tarımındaki bazı avantajlar nedeniyle önce yakın çevresindeki Ordu ve Trabzon’a daha sonra Samsun ve Rize’ye yayılmıştır. Daha sonra da Karadeniz’de arazi yetersizliği nedeniyle geçimini başka yörelerde arayan halkın özellikle Bolu ve Sakarya’nın ormanla kaplı ve nüfus yoğunluğu az olan kesimlere göçleri sırasında bu alanlarda üretimine başlanmıştır. Yeni yetiştirme alanlarının toprak yapısı ile tarıma daha elverişli ve yeni kurulması nedeniyle verimi yüksek olmuştur. Bu bölgeler içinde Giresun, Trabzon ve Ordu’nun bazı ilçeleri fındıklık alan yönünden artık doyma noktasına ulaşmış bulunduğundan bu noktalarda alan artışları azalmıştır (İslam,2004:504).

Dünyada fındık üretimi yapan ülkelerin fındık üretimi ortalamasına bakıldığında Türkiye’nin % 78,58 gibi bir payla ilk sırada olduğu görülmektedir. Onu % 14,48 ile İtalya izlemektedir. İspanya % 2,87 ve ABD sadece % 4,07’lik paya sahiptir.

(<http://www.fiskobirlik.com.tr/default.asp?lang=tr&sayfa=icerik&cat=subpage&id=153>,

Erişim Tarihi: 05 Ocak 2009)

2005 yılı verilerine göre Akçakoca Bölgesi toplam üretim alanının %30’unu, Ordu Bölgesi toplam üretim alanının % 42’sini, Giresun Bölgesi toplam üretim alanının % 17’sini, Trabzon Bölgesi de toplam üretim alanının %11’ini oluşturmaktadır. (<http://www.fiskobirlik.org.tr/tbualan.html> ; Erişim Tarihi: 07 Ağustos 2008) İller bazında en fazla fındık üretim alanına sahip iller 1.713.623 (Da)’lık alanla Ordu, 966.883 (Da)’lık alanla Giresun, 686.617 (Da)’lık alanla Sakarya, 615.930 (Da)’lık alanla Düzce, 608.889 (Da)’lık alanla Samsun ve 495.150 (Da)’lık alanla Trabzon’dur(Ünal,2004:6).

Tablo 3:Fındık Üretimi Yapan Ülkelerin Fındık Üretimi Ortalaması (Ton) (1992–2007)

Ülkeler	Üretim (Ton)	Yüzde (%)
Türkiye	538.687	78,58
İtalya	99.312	14,48
İspanya	19.737	2,87
ABD	27.721	4,07
Toplam	685.457	100

Kaynak:<http://www.fiskobirlik.com.tr/default.asp?lang=tr&sayfa=icerik&cat=subpage&id=153>
(Erişim Tarihi: 02 Ocak 2009) verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır

Dünyada fındık üretimi yapan ülkelerin fındık üretimi ortalamasına bakıldığında Türkiye’nin % 78,58 gibi bir payla ilk sırada olduğu görülmektedir. Onu % 14,48 ile İtalya izlemektedir. İspanya % 2,87 ve ABD sadece % 4,07’lik paya sahiptir.(Bkz.Tablo 3)

Türkiye Bölgesel Rekolte ortalamasına bakıldığında Akçakoca Bölgesinin % 36.2 'lik ortalamayla ilk sırada olduğu, onu % 34.8 'lik ortalamayla Ordu Bölgesinin izlediği görülmektedir.(Bkz.Tablo 4)

Tablo 4: Türkiye Bölgesel Rekoltesi Ortalaması (Kab/Ton) (1992–2005)

Bölgeler	Üretim (Kab/Ton)	Yüzde (%)
Akçakoca	184.408	36.2
Giresun	88.183	17.4
Trabzon	58.937	11,6
Ordu	176.898	34.8
Toplam	508.426	100

Kaynak: <http://www.fiskobirlik.org.tr/tburetim.html>; (Erişim Tarihi: 07 Ağustos 2008)verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Dünyada fındık üretiminde dekara verimlilikte ilk sırada ABD gelmekte, onu ikinci sırada İtalya izlemektedir. Türkiye ise dünyada en fazla fındık üretimini gerçekleştirirken verimlilikte ancak 3.sıradadır. Bu ülkelerde verimliliğin yüksek olmasının nedenleri arasında öncelikle modern tarımsal yöntemlerin ileri derecede uygulanıyor olmasını, en uygun üretim alanlarının ve en uygun çeşitlerin belirlenmiş olmasını vurgulamak gerekir (Kulaç,1997:23).

Bu durumda Türkiye'nin üretim miktarının fazla olması, üretim alanının fazla olmasıyla açıklanabilmektedir. Üretici gelirlerinin istenilen düzeye çıkartılabilmesinde, diğer ülkelerle rekabet edebilmede ve kaynaklarının etkin biçimde kullanılabilmesinde en etkili aracın verimlilikte artışlar sağlamak olduğu gerçeğinden hareket edilirse, fındıkla ilgili problemlerin çözümünde verimlilik konusunun öncelikle ele alınması gerekir(Berber,1996:10).

Türkiye'nin verim değerleri incelendiğinde; sık dikim gibi yetiştirme tekniğindeki hatalar, gübre, ilaç gibi girdi kullanımındaki yetersizlikler, fazla eğilimli zayıf topraklar ve elverişsiz iklim koşulları nedeniyle verimin düşük olduğu görülmektedir (Sezgin,1991:45).

Türkiye'de bölgeler itibariyle, 1992–2005 yılları arasında ortalama fındık verim değerlerine bakıldığında Akçakoca Bölgesi 117 (kg/da) 'lık ortalama verim ile ilk sıradadır. Onu ikinci sırada 102 (kg/da) 'lık verim ile Trabzon, 88 (kg/da) 'lık verimle Giresun ve 82,5 (kg/da) 'lık verimle Ordu Bölgesi izler. Akçakoca Bölgesinin en yüksek verime sahip olmasının nedeni bu bölgedeki fındık bahçelerinin daha genç olmasından kaynaklanmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesindeki bahçelerin ömrü aşıldığı halde üretime devam edilmektedir. Hâlbuki fındık bitkisi iyi bakım ve yenileme uygulamasıyla ekonomik ömrü ancak 40 yıldır. Verimlilik aynı zamanda üretime bağlı olarak da artmıştır. Fındık alanlarındaki artış fındık miktarında ki artışı da beraberinde getirmiştir.

Dünya fındık ihracatı; üretici ülkelerin üretim miktarları, destekleme alım fiyat politikaları, pazarlama stratejileriyle tüketici ülkelerin talep

yapılarındaki gelişmelerin etkisiyle şekillenmektedir. Bu kriterler dikkate alınarak, Türkiye'nin gelecek dönemlerde izlemesi gereken, üretim, fiyat ve ihracat politikasının daha gerçekçi olarak belirlenmesi mümkün olabilir (Berber,1996:16)

2005 yılı verilerine göre Dünya toplam fındık ihracatının; % 65'ini Türkiye,% 7,24'ünü İtalya, % 2,58'ini İspanya, % 6,75'ini ABD, % 2,58'ini İspanya, %5 'ini Azerbaycan, % 5'ini Gürcistan, % 2,3'ünü Almanya, % 1,2'sini Fransa, % 1,1'ini Çin, % 0,8'ini Hollanda, % 0,4'ünü Belçika ve % 2,3'ünü de diğer ülkeler gerçekleştirmektedir (Bkz.Yavuz, 2007:2).

Türkiye son sezonda 1,29 milyar dolarlık ihracat ile dünya fındık ihracatında birinci sırada yer almıştır. Eylül 2009-Temmuz 2010 döneminde yaklaşık 90 ülkeye fındık ve ürünlerini ihraç edilmiştir. Almanya bu ülkeler arasında %27 ile ilk sıradadır. İtalya, Fransa ve Belçika bu ülkeyi takip etmektedir. Türkiye'den AB'ye 154.241 ton fındık ihraç edilirken, 18.309 ton deniz aşırı ülkelere ve 10.463 ton da diğer ilkelere sevkiyat yapılmıştır.(<http://www.shortnews.de/id/844073/Tuerkei-ist-groesster-Haselnusseporteur-der-Welt>, E.T.3 Eylül 2010)

Üretim ve ihracatta monopol durumunda sayılabileceğimiz bu üründe Türkiye'nin gelirlerinin daha da artması, fındık üreticilerinin de gelirlerini artırabilir. Ürünün özelliği, arz ve talep esnekliklerinin etkileri nedeniyle bu durumu sınırlamaktadır.

III. Fındık Üreticilerinin Sorunları Üzerine Bir Uygulama

A.Amaç

Dünya fındık üretiminin büyük bir bölümü Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'nin en büyük tarımsal ihraç ürünü de fındıktır. Fındık Türkiye ekonomisinde ve yöresel olarak Karadeniz halkının geçiminde önemli bir yer tutmasıyla beraber; hem üreticisi, hem sanayicisi, hem de ihracatçısı bu sektörde zaman zaman sorunlarla karşılaşmaktadır. Araştırmanın amacı; Türkiye'de fındık sektörünün genel durumunu ortaya koymak ve bu bağlamda Samsun ilinde fındık üreticisi, sanayicisi ve ihracatçısının mevcut durumlarını, karşılaştığı sorunları belirleyerek bu sorunlara çözüm arayışları sunmaya çalışmaktır.

B.Kapsam ve Yöntem

Araştırma kapsamında olan Samsun ilinde fındık üreticilerine anketler uygulanmıştır. Türkiye'de toplam 400.000 fındık işletmesi bulunmaktadır, Samsun ilinde ise Samsun Tarım İl Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 29170 fındık işletmesi mevcuttur. Bu 29170 fındık işletmesinden örneklem seçilerek anketler gerçekleştirilmiştir. 29170 fındık işletmesinden örneklem seçmek için <http://www.surveysystem.com/sscalc.htm> adresi ile % 95 önem seviyesi %5 güven aralığına göre hesaplama yapılmış, 379 fındık işletmesi örneklem olarak

belirlenmiştir. 379 fındık işletmesinden 320'si ile anket gerçekleştirilmesi mümkün olmuştur. 59 anket ise geri dönmediği için, analizlere dahil edilememiştir.

Tablo 5: Samsun İlinde Örneklem Seçimi Tablosu

İlçe Adı	İşletme Sayısı	Ekili Alanın Samsun Toplamına Oranı	Kaç Tane Anket Uygulanması Gerektiği	Kaç Tane Anket Uygulandığı
Çarşamba	7669	%28	99	85
Terme	7395	%27	96	83
Salıpazarı	5695	%22	74	70
Ayvacık	2642	%6	34	30
Tekkeköy	1937	%6	25	25
Merkez	2232	%5	29	27
Toplam	27570	%94	357	320
Diğer	1600	%6	22	
Toplam	29170	%100	379	

Kaynak: Samsun Tarım İl Müdürlüğünden alınan 2008 yılı verilerinden oluşturulmuştur.

Anketler Tablo.5'te görüldüğü gibi Çarşamba, Terme, Salıpazarı, Ayvacık, Tekkeköy ve Merkez ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Anket gerçekleştirilen ilçelerdeki ekili alanın Samsun toplamına oranı %94'dür. 379 anket için 6 ilçede 357 anket gerçekleştirilmeye çalışılmış, bu anketlerden 321 tanesi geri dönmüştür. 320 anket ile toplam örneklemin % 84,4'ü gerçekleştirilebilmiştir.

IV.Uygulama ve Sonuçlar

A.Katılımcıların Fındık Bahçelerinin Kaç Yıllık Olduğunun Dağılımı

Tablo 6'da ankete katılanların fındık bahçelerinin kaç yıllık olduğunun dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 6: Fındık Bahçesinin Kaç Yıllık Olduğunun Dağılımı

Fındık bahçesinin kaç yıllık olduğu	Sayı	Yüzde (%)
5-9 yıllık	34	10,7
10-14 yıllık	49	15,4
15-19 yıllık	31	9,7
20-24 yıllık	43	13,5
25 ve üstü yıllık	162	50,8
Toplam	319	100,0

Tablo 6'ya göre katılımcılarımızın % 50,8'i fındık bahçelerinin 25 ve üstü yıllık olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda katılımcıların fındık bahçelerinin eski olduğu görülmektedir. Katılımcıların ancak %10,7'si fındık bahçelerinin 5-9 yıllık yeni bahçeler olduğunu belirtmişlerdir. Fındık bahçelerinde verim artışı için eski bahçelerin yenilenmesi işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

B. Katılımcıların Fındık Yetiştiriciliği Konusunda Özel Bir Eğitim Alıp Almadığının Dağılımı

Tablo 4.7'de ve Şekil 4.6'da katılımcıların fındık hususundaki eğitim durumu incelenmiştir.

Tablo 7: Fındık Yetiştiriciliği Konusunda Özel Bir Eğitim Alınıp Alınmadığının Dağılımı

Fındık yetiştiriciliği konusunda özel bir eğitim aldınız mı?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, aldım	34	10,7
Hayır, almadım	285	89,3
Toplam	319	100,0

Tablo 7'ye göre fındık yetiştiriciliği konusunda özel bir eğitim aldığını belirten katılımcı %10,7'dir. Eğitim almadığını belirten katılımcı toplamın % 89,3'ünü oluşturmaktadır. Bu durum fındık üreticilerinin fındık yetiştiriciliği hususunda yeterli eğitimi almadıklarını göstermektedir. Özellikle fındığın veriminin artırılabilmesi için fındık üreticilerinin eğitim yoluyla bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

C. Katılımcıların Fındık Bahçelerine Zaman Zaman Toprak Tahlilinin Yaptırıp Yaptırmadığının Dağılımı

Ankete katılanların fındık bahçelerine zaman zaman toprak tahlili yaptırıp yaptırmadığının dağılımı Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Fındık Bahçelerine Zaman Zaman Toprak Tahlilinin Yaptırılıp Yaptırılmadığının Dağılımı

Fındık bahçenizin zaman zaman toprak tahlilini yaptırıyor musunuz?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, yaptırıyorum	100	31,7
Hayır, yaptırmıyorum	215	68,3
Toplam	315	100,0

Fındık bahçesinin zaman zaman toprak tahlilinin yaptırılıp yaptırılmadığı sorusuna katılımcıların % 68,3'ü yaptırmadıkları şeklinde yanıt

vermişlerdir. Katılımcıların % 31,7 si zaman zaman toprak tahlili yaptığını belirtmiştir. Bu durum katılımcıların büyük bir çoğunluğunun yaptırılması gereken toprak tahlilini gerçekleştirmediklerini göstermektedir.

D. Katılımcıların Fındık Bahçesinin Verimini Artırmak İçin Gerçekleştirdiği İşlemler

Katılımcılara fındık bahçelerinin verimini artırmak için gerçekleştirdiği işlemler sorulmuş, dört şık arasından en önemlisine 1 puan vermek üzere soruyu yanıtlamaları istenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Fındık Bahçesinin Verimini Artırmak İçin Gerçekleştirdiği İşlemler

Fındık Bahçesinin Verimini Artırmak İçin Gerçekleştirilen İşlemler	Ortalama	Standart Sapma
Budama ve dip sürgünü temizleme	2,53	1,05
Belleme ve çapalama	2,71	0,94
Gübre kullanma	1,71	0,95
Hasat öncesi ocak altı temizleme	2,95	1,09

Tablo 9'a göre katılımcılar ortalaması en küçük olan gübre kullanmayı (1,71), verimi artırmak için en gerekli işlem olarak işaretlemişlerdir. İşaretlemeler birbirine yakın olmakla birlikte en az gerekli işlem hasat öncesi ocak altı temizliği (2,95) olarak işaretlenmiştir. Bu durum fındığın veriminin artırılabilmesi için gübre kullanmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

E. Katılımcıların Yıllık Gelirlerinin % Kaçının Fındıktan Elde Edildiğinin Dağılımı

Katılımcılara yıllık gelirlerinin % kaçının fındıktan elde edildiği sorulmuştur.

Tablo 10: Yıllık Gelirin % Kaçının Fındıktan Elde Edildiğinin Dağılımı

Yıllık gelirinizin % kaçını fındıktan elde edilmektedir?	Sayı	Yüzde (%)
%20 ve daha az	30	9,5
% 21-%40	23	7,3
%41-%60	27	8,5
%61-%80	51	16,1
% 81-%100	186	58,7
Toplam	317	100,0

Tablo 10'a göre yıllık gelirlerinin % kaçının fındıktan elde edildiği sorusuna katılımcıların %58,7'si gelirlerinin %81-%100'ünün fındıktan elde edildiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %9,5'i yıllık gelirinin %20 ve daha azının fındıktan elde edildiğini belirtmişlerdir. Bu durum yine katılımcıların büyük çoğunluğunun geçimini fındıktan sağladığını göstermektedir.

F. Katılımcıların Geçen Yıl Fındığı Kime Satıldığının Dağılımı

Ankete katılanların geçen yıl fındığını kime sattığının dağılımı Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: Geçen Yıl Fındığın Kime Satıldığının Dağılımı

Geçen yıl fındığınızı kime sattınız?	Sayı	Yüzde (%)
Tüccar	260	82,0
Fiskobirlik	7	2,2
Toprak Mahsülleri Ofisi	50	15,8
Toplam	317	100,0

Tablo 11'e göre katılımcılarımızın % 82,2'si önceki yıl fındığını tüccara satmıştır. %15,8'i fındığını TMO'ya, % 2,2'si fındığını Fiskobirlik'e vermiştir. Bu durumda önceki yıllara nazaran bakıldığında FKB'nin yerine alımların büyük bir kısmının TMO ve tüccar tarafından yapıldığı görülmektedir. Üreticinin fındığını TMO'ya verebilmesi için arazisinin tapulu olması gerekmektedir. Fındığını TMO'ya veremeyen fındık üreticisi de fındığını tüccara vermiştir. Bu durumda üretici fındığını TMO'ya verememe, TMO'ya vermiş olduğu fındığın bazı nedenlerle red olması, peşin para almak istemek, tüccarın randıman belirlemesine daha çok güvenme gibi nedenlerle bazı tüccarların randıman belirlememesine rağmen fındığını daha çok tüccara götürmüştür.

G. Fındığı Satarken Randıman Belirlenip Belirlenmediğinin Dağılımı

Ankete katılanların fındıklarını satarken randıman belirlenip belirlenmediğinin dağılımı Tablo 12 'de gösterilmiştir.

Tablo 12: Fındığı Satarken Randıman Belirlenip Belirlenmediğinin Dağılımı

Fındığınızı satarken randıman belirlendi mi?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, belirlendi	271	86,3
Hayır, belirlenmedi	43	13,7
Toplam	314	100,0

Tablo 12'ye göre findığı satarken randımanın belirlenip belirlenmediği sorusuna katılımcıların % 86,3'ü randımanın belirlendiği hususunda yanıt vermişlerdir. Randıman belirlenmediğini belirten katılımcı sayısı toplamın %13,7'sidir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu findığını verirken randıman belirlenmiştir. Bazı tüccarlar findığı alırken randımanını hesaplamamaktadırlar. Katılımcıların randıman belirlenmediğini belirtmelerinin nedeni randıman belirlememiş olan tüccarlara findıklarını götürmüş olmalarıdır.

H.Randıman Belirleme İşleminin Doğru Bir Şekilde Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmediğinin Dağılımı

Ankete katılanlara randıman belirleme işleminin doğru bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği sorulmuştur.

Tablo 13: *Randıman Belirleme İşleminin Doğru Bir Şekilde Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmediğinin Dağılımı*

Sizce randıman belirleme işlemi doğru bir şekilde gerçekleştiriliyor mu?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, gerçekleştiriliyor	174	55,9
Hayır, gerçekleştirilmiyor	137	44,1
Toplam	311	100,0

Tablo 13'e göre randıman belirleme işleminin doğru bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği sorusuna katılımcıların % 55,9'u olumlu, % 44,1'i olumsuz yanıt vermişlerdir. Katılımcılar randıman konusunda çelişkiye düşmekte kimin daha doğru bir şekilde randıman belirlediğine karar verememektedirler. TMO'nun randıman belirlemesi ile tüccarın randıman belirlemesinin farklı olduğunu belirten katılımcılar findıklarını tüccara götürdüklerinde tüccarın belirlemiş olduğu randımanı kabul etmek durumunda olduklarını belirtmişlerdir.

I. Toplama Ücretinin Findığın Karının Ne Kadarını Aldığının Dağılımı

Ankete katılanlara findığı toplama ücretinin findığın karının ne kadarını aldığı sorulmuştur.

Tablo 14: *Toplama Ücretinin Findığın Karının Ne Kadarını Aldığının Dağılımı*

Sizce toplama ücreti findığın karının ne kadarını almaktadır?	Sayı	Yüzde (%)
%10 ve altı	16	5,3
%11-%21	33	11,0
%22-%32	20	6,7
%33 ve üstü	231	77,0
Toplam	300	100,0

Tablo 14'e göre toplama ücretinin fındığın karının ne kadarını aldığı sorusuna katılımcıların % 77,7'si %33 ve üstü; %5,3'ü %10 ve altı şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durum fındığı toplamak için işçilere verilen ücretin, fındığın karının büyük bir bölümünü alarak maliyetin önemli bir kısmının toplatma işçiliği olduğunu göstermektedir.

J. Katılımcıların Kademeli Fiyat Artışı Uygulamasının Doğru Bir Uygulama Olup Olmadığı Hususundaki Fikirlerinin Dağılımı

Katılımcılara TMO'nun gerçekleştirdiği kademeli olarak fiyat artışı uygulamasının doğru bir uygulama olup olmadığı hususunda fikirleri sorulmuştur.

Tablo 15: *Kademeli Fiyat Artışı Uygulamasının Doğru Bir Uygulama Olup Olmadığının Dağılımı*

Sizce kademeli fiyat artışı uygulaması doğru bir uygulama mıdır?	Sayı	Yüzde (%)
Evet	60	19,0
Hayır	255	81,0
Toplam	315	100,0

Tablo 15'e göre kademeli fiyat artışı uygulamasının doğru bir uygulama olup olmadığı sorusuna katılımcıların %81'i doğru olmadığı, % 19'u ise doğru olduğu şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu durum TMO'nun uyguladığı kademeli fiyat artışı uygulamasının katılımcılar tarafından doğru bir uygulama olarak görülmediğini göstermektedir.

Kademeli fiyat artışı uygulamasını doğru bir uygulama olarak görmeyenlere ayrıca bunun nedeni sorulmuştur. Katılımcılar bu uygulamanın fındığını bekletebilen üreticinin yararına olduğunu, üreticinin fındığını bekletebilmesi için geçiminin fındığa bağlı olmaması ve fındıktan sağlayacağı gelire acil ihtiyacının olmaması gerektiğini, fındık üreticilerinin borçlarından dolayı ve fındık parası ile planladıklarını yapabilmesi için fındığını hemen verdiğini, fındığını erken verdikleri için fındıktan daha az gelir elde ettiklerini ve bu yüzden adaletsizliğin meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yığılmayı önlediği için doğru bir uygulama olduğunu belirtmişlerdir.

K. Taban Araziden Fındığı Söktürmek Yaklaşımının Doğru Olup Olmadığı Durumunun Dağılımı

Türkiye'de fındık dikiminin önüne geçilememesi sonucu 2844 sayılı fındık üretiminin planlanması ve dikim alanlarının belirlenmesi ile ilgili kanunun 6. maddesi gereğince hazırlanan ve yürürlüğe giren Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi ile Fındık Yerine Alternatif Ürün Yetiştirmeyi Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesine Dair Esas ve

Usuller Hakkındaki Yönetmelik çıkarılmıştı. Bu yönetmelik ile fındık üretimine izin verilen yerlerde; 750 metrenin altında 1. ve 2. sınıf tarım arazileri ile % 6'dan daha az eğimli 3. sınıf tarım arazilerde fındık yerine alternatif ürün yetiştirmek isteyen üreticilerin desteklenmesi ile özellikle taban arazilerden fındığın söktürülüp yerine hem üreticinin fazla kazanacağı hem de Türkiye'nin ihtiyacı tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi öngörülmüştü (Karakuş,2006:28). Fakat bu uygulama başarısız oldu. Katılımcılara taban araziden fındığı söktürme yaklaşımının doğru olup olmadığı hususunda fikirleri sorulmuştur.

Tablo 16: *Taban Araziden Fındığı Söktürmek Yaklaşımının Doğru Olup Olmadığı Durumunun Dağılımı*

Sizce devletin taban araziden fındığı söktürmek istemesi doğru bir yaklaşım mıdır?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, doğrudur	121	38,5
Hayır, yanlıştır	193	61,5
Toplam	314	100,0

Tablo 16'ya göre taban araziden fındığı söktürmek yaklaşımının doğru olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %61,5'i bu yaklaşımın yanlış olduğunu, % 38,5'i bu yaklaşımın doğru olduğunu belirtmişlerdir. Bu soruya büyük çoğunluğunun olumsuz yanıt vermesinin önemli bir nedeni, anket yapılan ilçelerde taban arazilerde fındık yetiştiren katılımcıların var olması ve bu katılımcıların fındık yetiştirmeye devam etmek isteyip bu projeyi desteklememesidir.

L.Devletin Fındığı Söktürmek İstemesinin Nedenleri Hakkında Katılımcıların Görüşlerinin Dağılımı

Katılımcıların devletin fındığı neden söktürmek istediği hususunda görüşleri alınmıştır.

Tablo 17: *Devletin Fındığı Söktürmek İstemesinin Nedenleri*

Sizce devlet fındığı neden söktürmek istemektedir?	Sayı	Yüzde(%)
Arz fazlalığı yüzünden	104	33,5
Pazarlama yetersizliği yüzünden	80	25,8
Diğer ürünleri yaygınlaştırmak için	110	35,5
Diğer	16	5,2
Toplam	310	100

Tablo 17'ye göre katılımcıların %35,5'i devletin diğer ürünleri yaygınlaştırmak için (110 kişi), % 33,5'i (104 kişi) arz fazlalığı yüzünden devletin fındığı söktürmek istediğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %5,2'si ise

AB ülkelerinin baskısı, devlet politikası, devletin pazar aramaması yüzünden gibi nedenlerle devletin fındığı söktürmek istediğini belirtmişlerdir.

M.Katılımcıların Fındık Bahçesinde Ücretli Ve Dışarıdan İşçi Çalıştırmaktan Dolayı Karşılaştıkları Problemlerin Dağılımı

Katılımcılara fındık bahçesinde ücretli ve dışarıdan işçi çalıştırmaktan dolayı karşılaştıkları problemler sorulmuştur.

Tablo 18. *Fındık Bahçesinde Ücretli ve Dışarıdan İşçi Çalıştırmaktan Dolayı Karşılaşılan Problemlerin Dağılımı*

Fındık Bahçesinde Ücretli ve Dışarıdan İşçi Çalıştırmaktan Dolayı Karşılaşılan Problemler	Sayı	Yüzde (%)
Parasal Maliyetler	129	76,8
Sosyal Maliyetler	18	10,7
Hem Parasal Hem Sosyal Maliyetler	21	12,5
Toplam	168	100,0

Katılımcıların %76,8'i bahçelerinde ücretli ve dışarıdan işçi çalıştırmanın parasal maliyetlerinin daha önemli olduğunu, % 10,7'si (18 kişi) ise sosyal maliyetlerin daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Parasal maliyetleri yanıtlayanlar işçi ücretlerinin çok pahalı olduğunu, Doğudan gelen işçilerin toplamayı bilmediklerini, onları yatıracak yerin problem olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal maliyetleri yanıtlayanlar ise doğudan gelen işçilerle aradaki kültür farklılıklarından dolayı sorun yaşayabildiklerini belirtmişlerdir.

N. Fındık Sektörünün En Büyük Problemleri Hakkında Katılımcıların Görüşleri

Katılımcılara fındık sektörünün en büyük problemleri sorulmuştur. Beş şık içerisinde en önemlisine 1 puan vermek üzere soruyu yanıtlamaları istenmiştir.

Tablo 19: *Fındık Sektörünün En Büyük Problemlerinin Dağılımı*

Fındık Sektörünün En Büyük Problemleri	Ortalama	Standart Sapma
Girdi fiyatlarının yüksekliği	2,42	1,21
Peşin ödeme yapılmaması	2,50	1,14
Fiyatların istikrarsız ve istenilen düzeyde olmaması	2,25	1,15
Üreticinin söz sahibi olmaması	3,68	1,30
Dikim alanlarının artırılmasının önüne geçilmemesi	4,04	1,26

Tablo 19'a göre katılımcılara göre fındık sektörünün en büyük problemi fındık fiyatlarının istikrarsız ve istenilen düzeyde olmaması (2,25)'dir. Verilen yanıtlar birbirine yakın olmakla beraber; girdi fiyatlarının yüksekliği, peşin

ödeme yapılmaması, üreticinin söz sahibi olmaması, dikim alanlarının artırılmasının önüne geçilmemesi şeklinde sıralanmıştır. Bunun dışında katılımcılar TMO'ya tapu sorunundan dolayı fındığı verememe, fındık zararlıları, arazilerinin tapu problemi, yanlış rekolte ve maliyet hesapları, bazı ilçelerde TMO'nun deposunun olmaması nedeniyle fındığı taşıma maliyetlerine katlanma gibi problemleri belirtmişlerdir.

O.Devletin, Üreticinin Refahının Artması İçin Fındık Sektörüne Yönelik Yapması Gerekenlerin Dağılımı

Katılımcılara devletin, üreticinin refahının artması için fındık sektörüne yönelik yapması gerekenler sorulmuş, altı şık içerisinde en önemlisine 1 puan vermek üzere soruyu yanıtlamaları istenmiştir.

Tablo 20: *Devletin, Üreticinin Refahının Artması İçin Fındık Sektörüne Yönelik Yapması Gerekenlerin Dağılımı*

Devletin, Üreticinin Refahının Artması İçin Fındık Sektörüne Yönelik Yapması Gerekenler	Ortalama	Standart Sapma
Dikim alanlarının artmasının önüne geçmelidir	3,41	1,41
Fındığa daha fazla fiyat vermelidir	2,02	1,02
Fındık fiyatlarında istikrar olmalıdır	2,51	1,26
Fındık yetiştiriciliği konusunda daha fazla bilgilendirilelim	4,88	1,24
FKB, TMO peşin ödeme yapmalıdır	3,12	2,71
Fındık bahçelerimizi gençleştirebilmemiz için yardım yapmalıdır	4,90	1,38

Tablo 20'ye göre katılımcılara göre devletin üreticinin refahının artması için fındık sektörüne yönelik yapması gerekenler önem sırasına göre; fındığa daha fazla fiyat vermesi, fındık fiyatlarında istikrar olması, FKB, TMO'nun peşin ödeme yapması, dikim alanlarının artmasının önüne geçilmesi, fındık yetiştiriciliği konusunda daha fazla bilgilendirilmesi, fındık bahçelerini gençleştirebilmeleri için yardım yapması şeklinde sıralanmıştır.

Bunun dışında ilçelere TMO'nun depo kurması, çiftçiye faizsiz kredi verilmesi, FKB'nin yeniden kalkandırılması, fındık borsalarının kurulması, gübre fiyatlarının azaltılması, devletin sigortalarını ödeyebilmeleri için destek vermesi, taban araziden fındığı söktürmesi, tapu sorununu çözmesi, tek geçim kaynağı fındık olan üreticiler için illerde yeni iş sahaları açması, ürün çıkmadan taban fiyatı hesaplanması, daha fazla pazarlama ve reklam yapması şeklinde belirtilmiştir.

P.Katılımcıların İleriki Yıllarda Fındık Yetiştiriciliğine Devam Edip Etmeme Durumunun Dağılımı

Tablo 21’de katılımcıların ileriki yıllarda fındık yetiştiriciliğine devam etme durumunun dağılımı verilmiştir.

Tablo 21: *İleriki Yıllarda Fındık Yetiştiriciliğine Devam Etme Durumunun Dağılımı*

İleriki yıllarda fındık yetiştirmeyi düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde (%)
Evet, düşünüyorum	232	73,4
Hayır, düşünmüyorum	84	26,6
Toplam	316	100,0

Tablo 21’e göre katılımcılara ileriki yıllarda fındık yetiştiriciliğine devam edip etmeyecekleri sorulduğunda katılımcıların %73,4’ü devam edeceğini, % 26,6’sı ise devam etmeyi düşünmediği belirtmiştir. Bu durumda katılımcıların büyük bir çoğunluğu fındık yetiştiriciliğine devam etmeyi düşünmektedir. Devam etmeyi düşünmeyen katılımcılar karlarının maliyetlerini karşılamadığını, fındık yetiştirebilmek için yaptıkları masraflardan dolayı borçlu kaldıklarını, fındık yetiştiriciliğinin kendilerine kar yerine zarar getirdiği gerekçesiyle yetiştiriciliğe devam etmeyeceklerini belirtmişlerdir.

V.Sonuç Ve Öneriler

Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan ve 400.000 fındık işletmesinin geçim kaynağı olan fındık, aynı zamanda ihracatta da önemli bir yere sahiptir. Dünyada en kaliteli fındığın üretildiği ve ihraç edildiği ülke olan Türkiye’deki fındık üreticileri devletin yapmış olduğu destekleme alımlarından yıllarca fındıklarını FKB’ye vererek yararlanmışlardır. Fındığın rekoltesinin yüksek olması o yıl ki fiyatını etkileyen en önemli etkidir. Rekoltenin dışında piyasadaki dengesizlikler ve bazı politikalar sayesinde günümüzde fındık, üreticilerin geçim kaynağı olmaktan çıkmış, yan gelir haline gelmiştir. Geçmişini uzun yıllar fındığa bağlamış olan ve yapılan anketlerde büyük çoğunluğunun ailesinden kaldığı ve arazisinde başka ürün yetişmediği gibi sebeplerle fındık yetiştirmeye devam eden üreticiler bu durumdan olumsuz etkilenmiş, yeni iş kaynakları aramak zorunda kalmışlardır.

Fındık üreticilerinin sorunlarının tespiti için Samsun ilinde 6 ilçede 320 fındık üreticisi ile yapılan uygulamanın sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Katılımcıların % 50,8’inin fındık bahçeleri 25 yılın üstünde ve eskidir.
- Fındık üreticilerinin % 89,3’ü fındık yetiştiriciliği hususunda özel bir eğitim almamıştır.

- Katılımcıların %68,3'ü yaptırılması gereken toprak tahlilini gerçekleştirmemektedirler.
- Katılımcılar fındık bahçesinin verimini artırmak için en gerekli işlemin gübre kullanma, en az gerekli olan işlemi hasat öncesi ocak altı temizliği olarak belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %68'inin fındık dışında başka gelir kaynağı yoktur ve geçimleri büyük oranda fındığa bağlıdır.
- Katılımcıların %58,7'sinin gelirinin %81-%100'ü fındıktan elde edilmektedir.
- Katılımcıların % 82,2'si önceki yıl fındığını tüccara, %15,8'i ise TMO'ya satmıştır.
- Katılımcıların %89,3'ünün fındığı satılırken randıman belirlenmiştir.
- Katılımcılar randıman belirlemenin doğru bir şekilde yapıp yapılmadığı hususunda çelişkiye düşmüş kimin daha doğru bir şekilde randıman belirlediğine karar verememişlerdir.
- Katılımcılar randıman belirleme işleminin adil bir şekilde, bilirkişiler tarafından, hassas ve elektronik terazilerle yapılması gerektiğini, kalitesine göre bir standart dahilinde yapılması gerektiği hususunda fikirlerini belirtmişlerdir.
- Katılımcıların fındık üretim maliyetlerinin en önemli iki unsuru gübreleme ve toplatma işçiliğidir.
- Katılımcılar fındık toplama makinalarının üretim yaptıkları arazinin engebeli olduğu için kullanılmaya uygun olmadığını, makinaların fındığı temiz bir şekilde toplayamadığını, fındık üreticilerinin geleneksel yöntemleri kullanmaya daha elverişli olduklarını cihazların pahalı olduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %81'i TMO'nun kademeli fiyat artışı uygulamasını doğru bir uygulama olarak görmemektedirler.
- Katılımcılara göre TMO'nun kademeli fiyat artışı uygulamasının olumsuz olmasının nedenleri; bu uygulamanın fındığını bekletebilen üreticinin yararına olması, üreticinin fındığını bekletebilmesi için geçiminin fındığa bağlı olmaması ve fındıktan sağlayacağı gelire acil ihtiyacının olmaması gerekmesi, fındık üreticilerinin borçlarından dolayı ve fındık parası ile planladıklarını yapabilmeleri için fındığını hemen vermesi, fındığını erken verdikleri için fındıktan daha az gelir elde etmeleri ve bu yüzden adaletsizliğin meydana gelmesidir.
- Katılımcıların %61,5'i devletin taban araziden fındığı söktürmek istemesinin yanlış olduğunu düşünmektedir.

- Katılımcıların % 35,5'i devletin fındığı diğer ürünleri yaygınlaştırmak için, % 33,5'i arz fazlalığı yüzünden devletin fındığı söktürmek istediğini belirtmişlerdir.
- Katılımcıların fındık yetiştirmesinin en önemli nedeni ailesinden kalması, en önemsizi ise diğer ürünleri yetiştirme konusunda fikir sahibi olmamalarıdır.
- Katılımcıların %76,8'i için bahçelerinde dışarıdan ve ücretli işçi çalıştırmanın parasal maliyeti daha önemlidir.
- Katılımcıların %73,4'ü ileriki yıllarda fındık yetiştiriciliğine devam etmeyi düşünmektedir.

Fındık üreticilerinin problemlerinin giderilebilmesi amacıyla aşağıdaki öneriler gerçekleştirilebilir:

- Fındık bahçelerinde verim artışı için üreticilerin eski bahçelerin yenilenme işlemlerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir.
- Fındık bahçelerinde dekara ocak sayısının fazla olmaması, dolayısıyla verimin düşük olmaması için bahçelerde dikimler sıralı dikilmeli ya da dekara daha az ocak dikilmelidir.
- Fındık bahçelerinde verimin düşük olmasının nedenlerinden biri de üretici bilinçsizliğidir. Verimin düşük olması üreticilerin fındığı farklı fiyattan satmalarına neden olmaktadır. Üreticileri fındık yetiştiriciliği hususunda daha fazla bilgilendirmek için Ziraat Odaları ya da İlçe Tarım İl Müdürlükleri tarafından üreticiye eğitim verilebilir.
- Destekleme fiyatlarının azaltılması sonucu, daha önceden gelirini fındığa bağlamış olan üreticiler zarar görmektedirler. Üreticiler için ilçelerde yeni istihdam kaynakları yaratılabilir.
- TMO'nun ve tüccarın randıman farkından üretici etkilenmektedir. Randıman belirleme işlemi yasal geçerlilikte kurallara bağlanıp, randıman bilirkişilerce elektronik terazilerle belirlenebilir.
- TMO, üreticinin geçimini fındığa bağladığını, hasat öncesi ve sırasında üreticilerin borçlandığını dikkate alarak ödemeleri peşin bir şekilde yapmayı sistematik hale getirebilir.
- TMO'nun fındık alımlarına yeni başlamış olması dolayısıyla her ilçede deposu yoktur. Üreticilerin fındığı taşıma maliyetlerine katlanmamaları için TMO deposu olmayan ilçelerde yeni depolar kurabilir.
- Fındık fiyatlarının düşük olmasının nedenlerinden birisi de fındıkta dikim alanlarının artmasının önüne geçilememesidir. Bunun önüne geçilebilmesi için mevzuatta yeni düzenlemeler ve yaptırımlar gerçekleştirilebilir.
- Bazı tüccarlar fındığı alırken randıman belirlememektedirler. Tüccarın fındık alımları da yasal bir düzeneğe oturtularak, yasal bir şekilde randıman ve fiyat verme zorunluluğu koyulabilir.

- Üreticilerin fındığı fazla bekletmeden satma nedenlerinden biri de muhafaza edecek yerlerinin olmamasıdır. Üreticilerin fındığı topladıktan sonra fındığı verecekleri bir depolama kurutma sistemi oluşturulabilir.
  - Üreticiler için fındığın en önemli üretim maliyeti gübredir. Üretici fındığına gübre koymadığı sürece de fındık verimli olmayacaktır. Gübre fiyatlarının yüksek olduğunu düşünürsek devlet gübre için fındık üreticilerine destek verebilir.
  - Üreticiler için fındığın en önemli ikinci üretim maliyeti toplatma işçiliğidir. Toplatma işçiliğine katlanmak istemeyen üreticiler düz arazilerde fındık toplama makinaları kullanabilir.
  - DGD'ye başvurabilecek olan üreticiler yanlış bilgi ve bilinçsizlikten dolayı DGD'ye başvuru yapmamışlardır. Üreticiler Ziraat Odaları ve Tarım İl Müdürlükleri tarafından bilinçlendirilerek DGD'ye başvurmaları sağlanabilir.
  - Üreticinin elinde fındığın kalmaması ve fiyatının uygun bir düzeyde olabilmesi için daha fazla reklam ve pazarlama yapılmalıdır.
  - FKB'nin mevcut durumundan dolayı fındık alımlarını gerçekleştirememesi dolayısıyla üreticiler yeni bir örgütlenmeye gidebilirler. Yeni örgütlenme üretici lehine, piyasa koşulları ve fındık hakkında yeterli bilgi sahibi olmalıdır.
  - Üreticiler fındık yetiştirmeye devam etmek istemektedirler. Üreticilerin fındık yetiştiriciliğine devam edebilmeleri ve pazardaki yerimizi diğer ülkelere kaptırmamamız için üretici sorunlarına kapsamlı bir şekilde değinilebilir, çözüm yolları araştırılıp uygulamaya konabilir.
  - Devlet fındık hususunda bireyler değil de sektördeki hem üretici, hem sanayici, hem ihracatçı lehine olan yeni bir politika belirleyebilir.
  - Fındık konusunda AR-GE için daha fazla kaynak ayrılmalı, problemlerinin çözümü için sağlıklı veri tabanları oluşturmalı, verimliliği yüksek ABD gibi diğer ülkelerin sektör ve maliyet yapıları çıkarılmalı, daha yüksek verim elde edilebilecek fındık türleri geliştirilmeye çalışılmalıdır.
- Sonuç olarak öncelikle üreticilerin sorunlarının çözümü, ürünün yetiştirildiği bölgelerde ekonomik kalkınma ve göç olgusuna katkı sağlaması ve aynı zamanda ülkemiz açısından tekellerdeki bu üründen daha fazla katma değer ve döviz girdisi elde edilmesi mümkündür.

Kaynaklar

- Berber, Metin (1996), Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Fındık Ekonomisi, Fiskobirlik Genel Müdürlüğü, Giresun.
- Erdoğan, Veli (2004), “ Amerika Birleşik Devletlerinde Fındık Üretimi ve Türkiye Açısından Önemi”, Üçüncü Milli Fındık Şurası'na Sunulan Bildiri, Giresun.
- İncekara, Ahmet ve Diğerleri(2004), “Fındık Üretimi ve Üretim Planlaması”; Üçüncü Milli Fındık Şurası, Giresun.
- İslam, Ali (2004),“Fındığın Dölllenme Biyolojisi ve Meyve Özellikleri”, Üçüncü Milli Fındık Şurası , Giresun.
- Karakuş, Gülşah (2006), Türkiye Fındık İhracat Arz Fonksiyonu ve 1980–2004 Dönemi İçin Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kulaç, Adem (1997), Türk Fındık Piyasası ve Türk Fındığının Dış Talebinin Tahmini, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Sezgin, Çiğdem (1991),Türkiye’de Fındık Üretiminde Verimlilik Analizi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Ünal, Ayhan(2001), “Türkiye’de ve Dünya’da Fındık Üretimi”, T.C.Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Fındık araştırma Enstitüsü Genel Müdürlüğü, Giresun.
- Yavuz, Goncağül (2007), Fındık. TEAE Bakış, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Sayı 9, Nüsha 8.

İnternet Adresleri:

- <http://www.fiskobirlik.org.tr/tbualan.html> ; Erişim Tarihi: 07 Ağustos 2008
- <http://www.fiskobirlik.org.tr/tburetim.html>; Erişim Tarihi: 07 Ağustos 2008
- <http://www.surveysystem.com/sscalc.htm>;Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2008
- <http://www.fiskobirlik.com.tr/default2.asp?lang=tr&id=151> ; Erişim Tarihi: 02 Ocak 2009
- <http://www.fiskobirlik.com.tr/default.asp?lang=tr&sayfa=icerik&cat=subpage&id=153>, Erişim Tarihi: 05 Ocak 2009
- <http://www.shortnews.de/id/844073/Tuerkei-ist-groesster-Haselnussexporteur-der-Welt>, E.T.3 Eylül 2010